

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"
GEVESTIGD TE 's-GRAVENHAGE

Secretariaat Buitenvestplein 21. Voorburg - Tel. 728315, Giro no. 468874 i.n.v. de Pennings der "ODV" - DEN HAAG

Groep II,
26 januari 1958.

Goeden morgen, vrienden.

Op deze bijeenkomst zou ik weer gaarne met U willen spreken over enkele achtergronden van het Christendom. Het zal U duidelijk zijn, dat de christelijke praktijk van de huidige maatschappij in vele opzichten afwijkt en af moet wijken van de grondslagen, die Jezus aan zijn leerlingen heeft geleerd. De werkelijke betekenis van Jezus' leer is langzaam maar zeker vervangen door vele uiterlijkheden. En het lijkt me daarom goed, dat ik tracht - zij het dan zonder te ver op citaten in te gaan - een ogenblik die oude leer U duidelijk voor ogen te stellen.

In Jezus' leer vallen ons allereerst bepaalde aspecten op, die vreemd zijn aan de normale mens. Zijn absolute afkeer van het overbodige bezit, zijn absoluut vertrouwen in de goddelijke almacht, zijn de basis van zijn hele bestel, zijn hele levensleer; en daarin is m.i. het eerste punt gelegen, dat van groot belang kan zijn voor elke mens op aarde.

Jezus heeft geen enkele maal een oordeel uitgesproken tegenover hen, die bezit hebben of zelfs tegenover hen, die zondigen. Hij is in zijn oordeel zacht, tenzij - en dit is een zeer grote factor - tenzij de mens zich vergriipt aan zijn medemensen en vooral aan het goede, ja, het beste in die medemensen. Er is Jezus' inziens geen reden om te strijden tegen de fouten, die anderen maken, tenzij dan, dat zij onmiddellijk van invloed zijn op bewustzijn en leven van anderen. Een sterk voorbeeld geeft hij ons te zien, wanneer hij de wisselaars en offerdierverkopers uit de tempel wegjaagt.

Ik weet, dat dit tevens een demonstratie van drift is, die bij het gangbare beeld van Jezus niet zozeer past. Maar stellen wij ons voor een wezen - een menselijk wezen - dat volledig ten goede zich tracht te richten. Een wezen, dat alles wil verdragen, alles accepteren in een volledige liefde, die het geheel van de schepping omvat. Dan kan het ogenblik, dat van het geloof van de medemens misbruik wordt gemaakt - dat deze medemens dus vernederd wordt, terwijl hij naar het hoge streeft - wel een rechtvaardige oorzaak genoemd worden.

Jezus bezoekt rustig de tollenaar, gaat om met o.a. de Samaritaanse, van wie de evangelist ietwat bevreemd opmerkt, dat zij vele malen gehuwd was geweest. Hij gaat om met Romeinen, gehaat in het joodse land. Hij trekt zich niets aan van alle normale menselijke regels. Hij kan dit doen, omdat hij zich onthecht. Onthechting is ook in het Christendom een eerste voorwaarde voor werkelijke bereiking. Uitdrukkelijk wijst Jezus o.a. de rijke jongeling erop, dat degenen, die bezit willen behouden, zijn weg niet kunnen gaan. Een voor de huidige wereld ongetwijfeld zeer moeilijke stelling.

Wanneer wij iets bezitten en het is voor ons slechts gebruiksvoorwerp, dan bestaat er geen reden om dat af te keuren. Jezus zelve viert meermalen feest met zijn leerlingen; en ongetwijfeld is zijn bestaan lang niet altijd van luxe ontbloomd. Ik zinspeel hier niet alleen op b.v. de bruiloft in Kana, maar ook op de samenkomsten met zijn leerlingen, waarbij dan toch klaarblijkelijk en Jezus en zijn leerlingen voortdurend beschikken over al hetgeen er noodzakelijk is om het leven redelijk, aanvaardbaar, ja, zelfs prettig te maken. Het laatste avondmaal in zijn encensering, met zijn rituele gerechten, kortom met zijn volheid van alles, wat in die dagen past voor de mens, is voor degenen, die het oude Jodendom kennen uit Jezus' tijd, een grote weelde. Jezus is dus niet tegen de weelde als zodanig. Echter hij verlaat deze weelde rustig en slechts eenmaal hoort men hem klagen. Hij zegt dan, dat de Zoon des Mensen zelfs geen steen heeft om zijn hoofd op te laten rusten. Hier komt een enkele keer dus naar voren, dat Jezus toch ook wel een minimum aan bezit voor zich als wenselijk en noodzakelijk acht, anders zou hij deze klacht niet gesproken hebben. Maar het overdadige wijst hij af. Wanneer het er is - zo schijnt zijn leven ons te leren - heb je volledig recht om het te gebruiken, mits je het daarvoor niet aan anderen onttrekt, mits je vooral jezelf niet in de eerste plaats gebonden wilt achten aan je bezit en de verantwoording daarvoor.

In het moderne Christendom is helaas bezitsvorming een van de meest opvallende factoren geworden. Kloosters, kerken, stichtingen van religieuze geaardheid hebben groot bezit en registreren dit met een zorgvuldigheid, die de directeur van een of ander groot concern zeker niet zou kunnen verbeteren. Dat klopt natuurlijk niet. Een dergelijke opvatting, dus dat het bezit voor de gemeenschap moet beheerd worden, mag zeer zeker onchristelijk worden genoemd. Die fout schuilt reeds in het begin van het Christendom, wanneer wij b.v. de eerste christelijke commune bezien, de christelijke gemeenschap van Jeruzalem, die onder leiding van Petrus, Simeon en Paulus staat. Hier wordt de eis gesteld, dat men zijn bezit aan de gemeenschap afgeve, wat niet redelijk is. Want men moet niet het bezit aan de gemeenschap schenken - volgens Jezus - doch aan de armen. Dus vrijelijk en zonder condities wegschenken aan hen, die behoeftig zijn.

In de tweede plaats tracht men een verplichting te scheppen, waardoor allen naar krachten voor de gemeenschap werken. Ook deze eis heeft Jezus niet gesteld. Jezus gaat niet uit van de gemeenschap, noch gaat hij uit van een stoffelijke zekerstelling van een gemeenschap of van een persoonlijk welzijn. Zijn politiek - als ik het eens zo mag noemen - is: Neem het hoogst noodzakelijke, aanvaard wat de Schepper je geeft, doch hecht je aan niets.

Juist uit deze eerste leerstelling volgt veel van hetgeen men in het Christendom verheerlijkt als Jezus' grote bereiking, gelijktijdig zich nederig op de borst kloppend en zeggend, dat dit voor een mens natuurlijk niet te verwelijken is. Want indien wij geen bezit hebben, dan zal er geen reden zijn om met onze medemensen in strijd te geraken. Slechts degenen, die uit een bittere en duistere machtslust ook onze geestelijke vrijheid willen beknotten, zouden we dan nog - als zijnde niet onze naasten - kunnen ontwijken of zelfs onder omstandigheden aanvallen. Alle anderen echter zijn onze medestanders, want wij wensen immers geen bezit. Daardoor ontstaat er een verhouding van vertrouwen. Een samengaan, dat op een weten omtrent volledige veiligheid a. h.w. gebaseerd is.

Bezitsdrang en bezitslust behoren in het menselijk bestaan tot de meest verschrikkelijke factoren. Het bezit brengt de mens tot een zich verdedigen tegen een ieder, die dit bezit aantast. Op de duur tot een zich verzetten tegen een ieder, van wie hij vréést, dat deze dat bezit zal aantasten. En ten slotte leidt het tot een strijd tegen allen, waarbij onrecht wordt gerechtvaardigd door het feit, dat men als bezitter een ieder moet brengen onder eigen gezag, dan wel vernietigen.

Wanneer wij redelijk zijn, vinden wij hierin de oorzaak voor practisch alle oorlogen. Wij vinden hier de oorzaak voor maatregelen als b.v. het ijzeren

gordijn, de koude oorlog; ja, we vinden hier zelfs de bron van de atoombom als een verschrikkende dreiging, die over de wereld hangt. Het is het onchristelijke element, dat hier overwint.

Menigeen zal ongetwijfeld hierop willen antwoorden: "Maar al zijn we dan Christenen, wij moeten ons wel verdedigen, want zo wij ons niet verdedigen, zullen wij het slachtoffer worden van anderen." Waar blijft dan het geloof? Waar blijft dan het vertrouwen in de Almacht? Wanneer de apostelen wonderen moeten doen in Jezus' naam en het hun niet gelukt duivelen uit te drijven en zieken te genezen, dan gaan ze terug tot hun meester en zeggen hem: "Heer, wij kunnen niet." Dan glimlacht Jezus wat en dan zegt hij: "Gij, kleingelovigen. Wat heb je eigenlijk weinig vertrouwen. Ik zeg je, dat het gaat. Ga terug en genees." En degenen onder de apostelen, die zichzelf hiertoe kunnen brengen, vertrouwend op het woord huns meesters, zijn dan inderdaad in staat om duivelen uit te drijven, om te genezen.

Dat is een verschijnsel, dat we meer zien. Een mens, die gelooft, in de krachten van het goed, in een goddelijke liefde, zal door zijn vertrouwen hierop veel kunnen volbrengen, dat anderen met veel meer mogelijkheden en middelen niet kunnen volbrengen. De moeilijkheid is dus klaarblijkelijk gelegen in het feit, dat de doorsnee-mens zegt te geloven, maar niet werkelijk gelooft. Jezus' leer baseert zich echter op het geloof. Het Onze Vader, het gebed, dat men ziet als het gebed, dat Jezus de wereld heeft gegeven, is niets anders dan een vaststelling van geloofspunten.

Onze Vader, Die in de hemelen zijt - dat wordt eenvoudig gezegd, maar het is een definitie: een vaderlijke God. Dus een directe, een liefdevolle relatie tot God, waarbij wij - als uit Hem geboren zijnde - een zekere onderdanigheid kennen.

In de hemelen zijt - m.a.w. een vaststelling, dat Jezus God de Vader niet ziet als kenbaar op de wereld geopenbaard.

Uw Koninkrijk kome - een toekomstige ontwikkeling, waarin Jezus gelooft. Het Koninkrijk wordt door andere uitspraken en gezegden rijkelijk gedefinieerd als een innerlijke toestand eerder dan een uiterlijk machtsvertoon.

Op aarde zowel als in de hemelen - wederom een erkenning van een tweehed van wereld.

Dit is een geloofsbelijdenis, die men maar al te vaak voorbijgaat. Geloof is de kern van waar Christendom. En wie gelooft is in staat om alle voorwaarden van een waar Christendom ook te volbrengen. Het is het wantrouwen, het ongeloof, dat niet slechts verantwoordelijk is voor het falen van de moderne mens, maar in het verleden ook voor de kruisiging van Jezus.

Jezus heeft daar zelf wel enige opmerkingen over gemaakt, die ik persoonlijk niet volledig ken. Maar ik weet wel, dat Johannes - en hier bedoel ik dus de leerling Johannes, niet de Doper - daaromtrent aan zijn leerlingen eens vertelde, dat Jezus had gezegd: "Ik zal ondergaan door het geweld der mensen, omdat men mij gelooft, doch niet voldoende gelooft; omdat men vertrouwt op de Vader, doch niet voldoende vertrouwt op de Vader."

Hier geeft hij o.a. de kern van het gehele kruisdrama, de hele kruisgang weer. Want indien de priesters werkelijk zozeer hadden vertrouwd op Jehova, de Machtige; dan was er voor hen geen noodzaak geweest om deze ketter te doen kruisigen. Zou de machtige God Zelve hem niet met Zijn bliksems van deze aarde verdreven hebben, indien hij strijdig was in zijn leer met hetgeen Jehova goedkeurde? De hele overlevering van het joodse volk is vol met wonderen: Een beer, die een profeet, die bespot wordt, verdedigt. Een verslindend dier, dat een profeet veilig over de zeeën vervoert, volgens de wil van God. Een heel leger, dat alleen door de wil van Jehova, van Jahwe, wordt verslagen. En toch vertrouwen de priesters niet voldoende in die God, Die ze dan dienen en eren, om Hem toe te vertrouwen, dat Hij één mens, die schadelijk zou zijn voor de volvoering van Zijn wil door Zijn volk, Zelve uit de weg zou ruimen. Het doet wat wonderlijk aan.

Bij het volk is het al precies zo. Hadden ze om Jezus gelachten als één van de vele wonderdoeners en potsenmakers, die door het land reisden,

dan zou het zich niet tot een hartstocht hebben laten opzwepen. Dan had men niet geroepen voor Pilatus: Geef ons Barabbas. Integendeel, dan zou Jezus de geliefde clown geweest zijn. Men geloofde genoeg in hem om hem ernstig te nemen; men geloofde niet voldoende in hem om hem juist daarom te beschermen ten koste van alles.

Die oude Joden tonen veel overeenkomst met de moderne Christenen. Ook de moderne Christen spreekt over de hoogheid van God, over de liefdevolle Vader, over Jezus, die in een volledige liefde voortdurend zijn krachten geeft voor de gehele wereld. Ja, men gaat verder, men spreekt over de machten, die hij op de wereld heeft nagelaten aan zijn priesters en wat dies meer zij. Toch is het opvallend, dat geen van de Christenen geneest in Gods naam, duivelen uitdrijft zonder een magisch ritueel te gebruiken, alleen volgens Jezus' leer. Dat geen van hen voldoende vertrouwen heeft in de liefdemacht van de Vader en van Jezus om een strijd tegen - en soms zelfs achtervolging van - tegenstanders achterwege te laten. Om een werkelijke naastenliefde te kennen, om werkelijk Jezus' leer van één je voelen met al het bestaande voor jezelf te realiseren, heb je een heel sterk vertrouwen in God nodig; in een God, Die alles zal leiden ten goede.

Ongetwijfeld zijn er vele punten, die ik zou kunnen aanvoeren ten bewijze van het moderne falen van al hetgeen Christendom heet. Waarom zou ik echter aanvallen, wat mij persoonlijk niet bedreigt en wat voor U geen gevaar betekent, tenzij ge U willens en wetens daaraan overgeeft? Neen, sta me toe om enkele conclusies te trekken:

Wanneer wij waarlijk Christenen willen zijn, is een binding aan een religie of een kerk een te zeer ons beperken. Wij hebben niet af te gaan op hetgeen de mensen zeggen, slechts op hetgeen, dat wij gevoelen, dat de wil des Scheppers is, zoals Jezus de weg ging, die de Vader hem voorschreef, zelfs tot het ledigen van de bittere kelk, hem geboden in Gethsemané. Jezus aanvaardt alles, omdat het Gods wil is. Deze aanvaarding is voor elke mens noodzakelijk. Jezus eist niets van de wereld, omdat hij weet, dat zijn Vader hem alles zal geven, wat noodzakelijk is. Indien wij waarlijk als Christenen willen leven, de weg willen gaan, die tot het licht voert, onverschillig onder welke naam en met welke procedure, dan zullen ook wij moeten vertrouwen in een hogere macht, die ons geleidt. Dan zullen wij elke stoffelijke bekommernis onderdanig moeten maken aan een groot vertrouwen, dat - mits wij geestelijk trachten juist te leven - al het stoffelijke zijn eigen weg en plaats zal vinden.

Dan zou ik willen opmerken, dat zo lang voor ons bezit bestaat als een eenvoudig middel, dus als een gebruiksvoorwerp, dat niet ons eigendom is, maar op dit ogenblik althans ons ten dienste staat, wij dichter komen bij de zin van christelijke armoede, dan degenen, die zich alles ontzeggen. Let wel, Jezus bezat één kleed. Doch dit was van de beste kwaliteit. Jezus nam maar één paar sandalen, maar zo ver bekend ging hij zelden of nooit zonder. Hij vroeg niet méér dan noodzakelijk was om te leven. En zo het noodzakelijk was - door de eisen, die men hem stelde - schonk hij zelfs deze dingen weg, wetend dat hij ze wederom zou verkrijgen.

Dit is dus ook weer een leer: Wij mogen wel bezit hebben in de zin, dat wij een gebruik mogen maken van al hetgeen ons gegeven is, van al hetgeen ons geboden wordt, mits wij dit niet zien als een persoonlijk bezit, doch als iets, dat thans ons ten dienste en ten gebuik is gegeven; en wij niet weigeren het met anderen te delen, ja, aan anderen af te staan, indien hij dezen de noodzaak groter is.

En dan misschien wel de kern van de strijd, die waar Christendom heeft te voeren om erkenning binnen een christelijke wereld: Het is geen mens geoorloofd een macht uit te oefenen over zijn medemensen. Het is geen mens gegeven te bevelen, doch slechts om te dienen. Het uitoefenen van gezag over de medemens is ongetwijfeld bekoorlijk en verleidelijk. Maar op het ogenblik, dat wij trachten dit gezag op de voorgrond te schuiven, een verantwoordelijkheid op ons te laden voor anderen, beperken wij de mogelijkheid van persoon-

lijke ontplooiing, sluiten wij a.h.w. de goddelijke Kracht uit ons leven ten dele uit. Daarom is het ons niet geoorloofd gezag uit te oefenen over anderen.

Zeker, wij mogen a.h.w. stilzwijgend de medemens op zijn fouten wijzen. Ook hier geeft Jezus ons een voorbeeld, wanneer men de overspelige vrouw wil stenigen. Jezus schrijft de zonden van anderen in het zand, doch hij weet ze. Hij maakt hun duidelijk waar zij hebben gefaald. Maar dan.....wist hij het geschrevene uit. Het is niet voor de openbaarheid bestemd. Het is slechts een kennisgeving, meer niet. Wanneer wij menen, dat anderen dwaas of dom zijn of misschien zelfs zondig en verdorven, dan is het onze taak hun dit duidelijk te maken. Het is niet onze taak dit aan de wereld duidelijk te maken. Het is niet onze taak een ander met geweld te doen ingaan in het Koninkrijk Gods, tenzij dan, dat dit geweld de kracht is van ons eigen leven, ons eigen zoeken, ons smeken a.h.w. om licht. Wie tracht een mens met de zweep de hemel in te jagen, drijft een ongelukkige in het duister. Dat vergeet men.

Daarom is Jezus' wet: "Heb Uw naaste lief gelijk Uzelve, maar God boven al," de enige wet, die erkend mag worden door een mens, die streeft naar bewustwording. God minnen wij bovenal. De Kracht, waaruit wij leven en Die ons alles geeft. De Kracht, Die wij volledig betrouwen en Die ons te allen tijde zal geleiden. Daarnaast bestaat er geen verschil tussen het eigen "ik" en het "ik" van anderen. Er bestaat geen verschil in bewustzijn, intellect, stand en rijkdom. Deze dingen zijn slechts oppervlakkig. Er bestaat geen verschil in overtuiging of in zondigheid. Deze dingen zijn schijn. Wij moeten durven gaan tot allen. Wij moeten allen durven aanvaarden. Slechts op deze wijze zullen wij waarlijk een-zijn met de schepping, onze naasten lief kunnen hebben gelijk onszelven en God ziende in alles Gods liefdekracht in al geopenbaard zien.

Daarmee, vrienden, is mijn bijdrage voor deze morgen beëindigd en wens ik U verder een aangename zondag.

- - - - -

Goeden morgen, vrienden.

Het hoort er zo bij, dat wij ons bezighouden met de praktijk, wanneer wij eenmaal de eerste les achter de rug hebben. Nu was deze les m.i. al praktisch genoeg. Maar ik wil toch trachten om ook van mijn kant U enig inzicht te geven in de fouten, die we maken en de redenen waarom we ze maken. En dan ben ik zo vrij hier leentje-buur te spelen bij enkele meer oosterse vrienden en sprekers om op een westerse manier verhalend hier duidelijk te maken wat ik bedoel.

Ik had een collega, een heel geschikte jongen, die ongetwijfeld een voldoende succes had in de wereld, zowel beroepshalve als - laten we zeggen - op het gebied der andere charmes. Het ging hem wel en oppervlakkig zou je zeggen: "Die mens mankeert niets, want die heeft toch alles." Maar toen ik een keer met hem in gesprek kwam, toen vertelde hij mij, dat hij genoeg had van het leven. Ik kon dat niet zo goed begrijpen, want per slot van rekening m.i. had hij toch alles, wat hij nodig had.

Nu was er een oude bootman, aan wie ik dat geval voorlegde. Natuurlijk niet officiëel - dat ging niet - maar ik wou toch wel eens weten, wat hij ervan zou zeggen. Ik zei tegen hem: "Klaas, vertel me nou eens....zo en zo, wat denk jij ervan?" Toen zei hij: "Ach, kijk eens, kapitein, het is heel eenvoudig. Wanneer een man in feite begeert door één vrouw bemind te worden, dan maakt het hem niet gelukkig om vele vrouwen te beminnen. Wanneer hij verlangt om zelf te bewijzen, dat hij een meerdere is, dan is juist een positie, waarbij hij alle verantwoordelijkheid draagt, omdat hij reeds de baas is, een soort kwelling, want hij heeft geen tegenstand meer en begint dan - bij gebrek aan een hogere om aan te twifelen - aan zichzelf te twifelen."

Nou ja, ik kon dat wel zo'n beetje begrijpen. Ik zei: "Wat zou jij dan in dat geval doen, Klaas?" Toen zei hij: "Nou, als deze mijnheer een matroos

was, dan zou ik het wel weten. Ik zou hem extra veel dek laten schuren; dan zou hij tenminste tegen mij in verzet kunnen komen en dat zou hem wat gelukkiger maken. En verder zou ik het hem onmogelijk maken om in de havens aan land te gaan. Dan zou hij zo erg gaan dromen, dat hij gauw getrouwd zou zijn. En dat zou voor hem de beste oplossing worden."

Dan zeg je: Wat heeft dat nu met het Christendom te maken? Kijk eens, het gaat ons heel vaak precies als die jonge collega van me. Wij zijn natuurlijk allemaal prima jongens en meisjes. Er mankeert niets aan ons. We zorgen prima voor anderen. We weten heel goed, hoe het hoort. We zorgen, dat anderen het doen, zo ver als we kunnen. En we hebben dan allemaal nog wel onze liefhebberijen. Maar één ding mankeert er meestal. En dat is iets, waartegen we ons verzetten kunnen. En daarom verzetten we ons tegen betrekkelijk - nou ja - niet bestaande dingen. De meeste mensen zijn in hun leven in een strijd gewikkeld tegen zichzelf, omdat ze ideeën hebben, die nu eenmaal niet waar zijn. En als je zo vecht, wat kan er dan van naastenliefde terecht komen? Dan meen je misschien wel, dat je met de wereld zo druk bezig bent, maar in feite ben je met jezelf bezig. Ik zal een voorbeeld geven:

Toen ik eenmaal gepensionneerd was, toen woonde bij ons in de buurt een oudere....nu ja, oudere, een ongehuwde dame - in die tijd heette dat oudere - van ongeveer zes-zevenendertig. Als je gehuwd was, was je jong, maar als je ongehuwd was, begon je al oud te worden. En deze dame was de strengste criticus van de moraal van de omgeving. Ze wist, wie met wie gevrijd had. Wie te laat was thuis gekomen. En in welk gezin de ruzie was geweest. En ze maakte die critiek wel duidelijk kenbaar. Ik heb later begrepen, waarom ze het deed. Ze keurde in anderen af, wat ze voor zichzelf begeerde en wist niet te kunnen krijgen.

Kijk, daar heb je nou een typische fout. In naastenliefde had ze ongetwijfeld toe moeten geven, dat dit het goede recht van anderen was; ja, moesten hopen, dat er iets goeds uit te voorschijn zou komen. Ze had moeten trachten door haar eigen manier de mensen te helpen en te benaderen, zonder het op te laten vallen; te zorgen dat het met de jongens en meisjes geen ruzie werd; dat de ouderen niet zoveel ruzie maakten en dat ze een beetje gelukkiger waren. Maar omdat ze nou zo verbeter was in zichzelf, ging ze zich voorstellen, dat iedereen moest zijn zoals zij gedwongen werd te zijn. (Dat was in mijn tijd heel wat erger dan in de Uwe.) En daardoor liep de zaak mis.

Altijd weer eigenlijk zullen wij in het westen onze nek breken over - wat we noemen - de praktijk. Want we zijn niet in staat - doodgewoon niet in staat - om een geestelijke achtergrond te aanvaarden en dan de bestaande toestanden te accepteren om daarin onze geestelijke gedachten, ons weten, ons werken, ons verlangen te openbaren. We zijn niet tevreden, voordat we stoffelijk iets in mekaar getimmerd hebben, dat de geestelijke waarde kan vervangen. We zijn bang, dat we anders te abstract, te dromerig zijn. En....ja, onze manier om op die wijze het geestelijke stoffelijk te willen maken, dat leidt voortdurend tot mislukkingen.

Wij willen heel graag b.v. een almachtige God. Mijn vrouw heeft een tijd een werkster gehad - een heel goed mens - maar ze was erg vroom. En als die toevallig een lodereindoosje kwijt was of ze had te weinig geld, dan hield ze een novene. Dat wil zeggen, dan kregen wij minder bediening 's morgens, want dan moest ze naar de kerk. En als ze dan terug kwam, dan was ze overtuigd, dat God door dat gebed zou zorgen, dat ze extra geld kreeg of wat anders. Nou, dat kwam natuurlijk nooit uit. En dan probeerde ze dat voor zichzelf goed te praten: "Ja, dat is de wil van God." Maar ik kon merken, dat ze dan een hele tijd van de kook was. Dan had ze geen goed woord voor de pastoor en ze ging veel minder naar de kerk. (Onder ons gezegd, dat vond ik wel prettig, hoor. Want ze gooide dan wel meer met de pannen, maar dan was de boel goed schoon ook; dan kreeg ik al m'n natjes en droogjes precies op z'n tijd.)

Maar goed. De westerse mens, die wil dus een God hebben, Die hier voor hem staat. Een soort van goddelijke automaat, waar je de penning in gooit, op de knop drukt en dan levert Hij af. Een God, Die je kunt beoordelen volgens het wetboek van strafrecht en de regels, die de dominee heeft uitgelegd.

En dat gaat niet. En dan probeert die mens dan maar om op aarde iets te creëren, dat dan z.i. op God lijkt. En dan gaat hij proberen om van zichzelf een soort God te maken, want in een ander kan hij zo iets zeker niet erkennen. Dat een mens zichzelf als God ziet, is meestal gebrek aan zelfkennis, hoor, dat zal ik erbij zeggen.

Nou, wanneer wij dat zo reëel en concreet willen maken, dan moeten we wel wat eenzijdigs hebben: Datgene, wat niet verwerklijkbaar is in de wereld, denken we in onszelf. En datgene, wat we ons dus verwerklijkbaar willen voorstellen, dat willen we zó graag bij anderen zien, dat we vergeten om het zelf te doen. Net als die mijnheer, die iedereen altijd op de tenen trapte, maar die heel vroom was opgevoed. Toen hij het eindelijk een beetje te bont had gemaakt, heb ik hem zo eens verteld, wat ik van hem dacht. Toen trok hij een heel waardig en lang gezicht en zei: "De Here heeft gezegd: 'Min-Uw naast als Uzelve.' Je bent geen goed mens en je bent geen goed Christen." Ik heb maar niks teruggezegd, maar ik dacht zo bij mijzelf: "Man, man, door wat je daar zegt ben je liefdeloos."

Zo gaat het altijd. Onze fout is doodeenvoudig, dat we in het westen alles op een presenteerblaadje zuiver stoffelijk willen zien opgediend. In het oosten is dat anders. (Ik ben een tijd in de oost geweest.) Daar gaan ze zo te werk: Ze hebben hun eigen geestelijke opvattingen - soms heel gekke hoor, zoals bij de Thugs b.v. - maar goed, ze hebben dus hun geestelijk idee. En dan gaan ze niet zeggen: "Nu gaan we de stof zo maken, dat ze eraan beantwoordt." Dan zeggen ze: "We gaan binnen de stoffelijke condities zo leven, dat we zelf tenminste met dat geestelijk concept vrede kunnen hebben." En daar hebben ze groot gelijk in.

Het is helemaal niet mijn gewoonte om te zeggen, dat het westen slechter is dan het oosten. Maar dat het zo hier en daar onverstandiger is, dat kan ik niet nalaten toch op te merken. Want is het nu onze taak om de wereld te hervormen? God heeft die wereld geschapen. Zijn wij in staat om Zijn werk te verbeteren? Kan niet alles wat Hij wil doen, door Hem onmiddellijk tot stand gebracht worden, zonder dat wij ons ermee bemoeien? Als Hij ons nodig heeft, roept Hij ons wel, maak je geen zorgen. Laten we dus beginnen met onszelf - het enige, dat we weten waar het op aan komt - aan te passen aan ons ideaal. En is dat Christendom, is Jezus voor ons de grote lichtende Meester - dat behoorde hij te zijn, vind ik - dan is het dus heel eenvoudig: Trek je niets aan van de wereld. Geloof in Gods rechtvaardigheid en leef, zoals je weet, dat Christus het gewild zou hebben. Dan zal je waarschijnlijk ook nog wel eens een tik op je kop krijgen van een ander, maar dat hindert niet. Want de kracht, die je verwerft, is meer dan voldoende om je in staat te stellen elke tik af te wijzen, die je niet accepteert als Gods wil.

Nou zou ik graag toch aan een vriend van me - een oosterse vriend van me - het woord overgeven voor een tweede beschouwing over de praktische waarde. Hij doet het natuurlijk anders dan ik, dat weet ik. Maar ik laat me hangen, (nu ja, tegenwoordig zegt dat niet veel meer, maar als ik op aarde was, dan zou ik zeggen: Je kunt me hangen,) wanneer hij niet ten slotte op hetzelfde neerkomt als wat ik gezegd heb: Zorg dat je zelf beantwoordt aan je geestelijk ideaal en je geestelijk doel. En geloof, dat de grootste geestelijke krachten wel voor de rest van de wereld zullen zorgen, als jij maar zorgt voor jezelf. Daar komt mijn opinie op neer.

Nu, dan allemaal een gezellige zondag. Als jullie dadelijk naar huis gaat, maak geen gekke slippers of schuivers, want dan kun je misschien de volgende keer hier niet aanwezig zijn. En dat zou jammer zijn. Prettige zondag.

- - - - -

Goeden morgen, vrienden.

Aan mij wordt gevraagd om de oosterse kant van deze christelijke leer te belichten. En daar heb ik geloof ik wel een paar aardige voorbeelden voor. Ik zal proberen om zo westers mogelijk met U te praten, ook al zal mijn voorbeeld natuurlijk gegrepen zijn uit een andere denkwereld dan de wereld, waarin U thans hier op het ogenblik leeft.

Er was eens een mens, die zich bijzonder had ingespannen om alles in de wereld goed te doen verlopen. Dag in dag uit was hij bezig om al zijn bedienden op te jagen; dag in dag uit zorgde hij voor het geven van leningen tegen niet te hoge interest - tot grote woede van de Chinees - en in zijn dorp, in zijn dessa, was hij de meest belangrijke figuur geworden, die er bestond. Hij voelde zich dan ook groot en machtig, zo groot, dat hij zich verzette tegen één van de grote heren van het hof in Djocja. Dat werd zijn ondergang. Want men nam hem alles wat hij bezat af.

Hij vluchtte naar een ander rijk. En toen hij daar gekomen was, zette hij zich in armoede neer in een stad en hij bedelde. Op de duur echter ontdekte hij, dat hij gelukkiger was, wanneer hij bedelde dan vroeger, toen hij grote feesten moest beleggen, toen hij voortdurend zijn stand moest ophouden en moest tonen, hoe wijs, hoe machtig en hoe rijk hij wel was. Hij kwam op de duur zo ver, dat hij alle bezit een klein beetje begon te minachten. "Want," zo zeide hij, "onze leer zegt toch, dat de goden met ons zijn. Ik roep de goden aan en wacht, wat zij mij geven."

Nu was er echter juist in die stad een grote brand. Het komt in de tijd van de droge moesson voor, dat een enkele hut in brand gaat en voor je het weet, is zo'n heel stadskwartier in de as gelegd. En dat gebeurde toen. Onze bedelaar zat daar en zeide tot zichzelf: "Wat de goden mij hebben toegedacht, zullen zij mij geven." Hij bleef zitten. Maar zij hadden hem niet toegedacht te stervan. En zo bleef hij ongedeerd temidden van het vuur. Toen hij nu uit het vuur weer naar voren trad, zei een ieder: "Deze mens is groot en machtig en heilig." En men gaf hem zoveel aalmoezen, dat hij weer rijk begon te worden.

Toen stond onze mens voor een moeilijke keus. Hij zeide: "Hebben de goden gewild, dat ik rijk zal worden?" Hij dacht erover na en besloot: "Ja, ik mag niet weigeren, wat zij mij geven." Hij verzamelde de rijkdom en leefde er ook naar. Men gaf hem geen aalmoezen meer, maar hij deed wat zaken en het ging hem best.

Toen besloot hij op een zekere dag om een grote tocht te gaan maken. Eerst kwam een tijger. Deze tijger sloeg een van de dragers neer en ofschoon hij dacht, dat deze tijger wel eens zijn grootvader had kunnen zijn en dus beleefd hem groetend zorgde hij toch wel, dat zijn benen hem snel droegen van de plek des onheils. En daar zat hij weer, arm als tevoren. Hij zei tot zichzelf: "Ik ben weggelopen, ik ben dwaas geweest. Hadden de goden mij voor de dood bestemd, dan had de tijger ongetwijfeld mij neergeslagen." Maar hij ging niet terug, want zo dacht hij: "Wat de goden bestemd hebben, zullen ze ongetwijfeld uitvoeren. Het is echter niet mijn taak om dit uit te lokken."

Hij leefde zo vele jaren, nu eens arm, dan weer rijk. Hij trok van land tot land. Hij kwam eindelijk terug in het gebied, waaruit hij gevlucht was. Hij had enig aanzien, men herkende hem ook, maar liet hem in vrede leven. Hij gaf geen feesten meer. Maar wanneer er een feest was, dan kwam hij en verheugde zich. Wanneer men hem vroeg om een bijdrage voor een feestelijke viering of voor een offer, hij gaf wat hij had. En zo werd hij gelukkig. Want niemand zag tegen hem op, maar velen vroegen zijn raad. Niemand eiste iets van hem of meende, dat men hem iets ontnemen kon; daar was hij te arm voor. Maar hij had alles, wat hij nodig had; daarvoor was hij rijk genoeg.

Toen hij aan het eind van zijn leven aan de kinderen een lering moest geven, zeide hij hun: "Onderwerp U aan de wil der goden en bedenk, dat de goden anderen regeren zowel als U. De grote vrede vindt hij, die niet voor zichzelf de grote verantwoordelijkheid opeist. Niet hij, die het grote bezit heeft, maar

hij, die in staat is met weinig volledige vrede te vinden."

Een dergelijk verhaal hoort U ongetwijfeld vele malen. En een dergelijk verhaal werd ook eens verteld in het bijzijn van een wijze hadji, die dergelijke verhalen uit de aard der zaak met een lichte glimlach opnam, want hij was gewend om te debatteren over groter en heiliger zaken. Er zat echter ook een kind bij en dat luisterde vol aandacht. Toen zeide de hadji tot de kleine: "Zie je, hoe Allah's wil overal tot uiting komt?" "Neen," zei het kind. "Ja maar," zei de hadji, "je hebt toch gehoord, wat hier de oude verteld heeft?" "Ja," zei het kind. "Nu, waarom weet je dan niet, wat Allah's wil is?" "Ach," zei het kind, "ik ken Allah niet, hadji."

Toen werd de hadji boos en zei: "Is Allah niet overal rond ons?" Het kind lachte. Het zei: "Allah? Daar is de rijst op de velden; daar is het dorp met de huizen; daar is het woud; daar is de lucht en hier is de aarde. Waar is Allah?" "Overal," zei de hadji. "Heer hadji," vroeg het kind, "waarom zijt gij dan naar Mekka gegaan?" "O, in Mekka is de profeet van Allah begraven. Het is een plicht van de Moslem om daarheen te gaan." "Dat begrijp ik niet," zei het kind. "Heer hadji, wanneer Allah overal is, waarom gaat gij dan tot het graf van zijn profeet in plaats van tot de levende Allah?" De hadji stond beschaamd. En als men weer eens zo'n verhaal vertelde, luisterde hij goed, opdat hij niet meer gevangen zou worden in de vragen van een kind.

Weet U, deze hadji is eigenlijk het beeld van de doorsneemens. God is overal rond ons, maar we denken niet aan God. We gaan liever naar een kerk toe, die eigenlijk niet veel meer is dan een soort graf van de profeet. Een soort gedenkhuis voor één, die allang niet meer is in deze vorm. Men zegt: "Jezus is altijd bij U." Maar men gaat niet naar Jezus, men gaat naar de dominee en naar de pastoor. Men zegt: "God is overal rond U en God is liefde." Maar men aanvaardt dit niet. Men zoekt het ver weg, wanneer het dichtbij ligt.

Weet U, er was eens een wijze (en dat is niet zo lang geleden), die woonde ergens in het gebied van Solo. Er kwam een blanke man bij hem, een grote blanke man met een baard, een pater, een missionaris. En die begon hem te vertellen over Jezus en over de grote God en over de Geboden. De wijze man zat en knikte, want hij was hoffelijk. Toen zei de blanke man tegen hem: "Er is nog veel meer te leren." "Neen," zei de oude. En dat vond de blanke man heel vreemd en hij vroeg: "Waarom niet?" "Wel," zeide de oude, "de wereld is rond, dat zeggen mij de blanken. Maar het stuk, waarop ik zit, is niet rond, het is recht. Voor mij is het voldoende te weten, dat de aarde onder mijn voeten ligt. Gij spreekt over de hemel en gij vertelt mij, dat er een geestelijke hemel is en een hemel met sterren. Voor mij is er maar één hemel: de wereld, waarin het geluk leeft; de geesten, waarin het licht van de zon is. Gij vertelt mij, dat er duivels en demonen zijn en kwaad. Ik weet het niet, maar ik weet wel, dat ik tracht om alle kwaad uit mijn eigen hart te bannen. Wat zou ik mij bekommeren over de wereld? Heer missionaris, wat gij vertelt is schoon, maar laat mij, oude man, in vrede. Het kost mij moeite en zoeken genoeg om in mijn hart de rust te vinden. Waarom zou ik mij verdiepen in Uw leer en Uw weten?" Toen is deze man, deze blanke man, wat nadenkelijk weggegaan op zijn gehuurde paardje. En hij is vaak bij de oude teruggekomen, maar hij heeft nooit geprobeerd hem te bekeren. "Want," zo zeide deze blanke man, "er is één weten, dat boven alle weten gaat: Het weten, dat je in jezelf zoekt naar volmaaktheid." Daarom was de blanke een goed missionaris; daarom was de oude een wijs mens. Gij kunt U misschien voorstellen, hoe dit gebeurd is.

Vrienden, wij vragen U helemaal niet om voor Uzelf alle leerstellingen te verwerpen, maar wel om eerst in Uzelf te zoeken met wat gij nu weet naar vrede en aanvaarding van het leven. Dan kunt ge U later misschien bezighouden met de vraag of de wereld rond is, of er zeven, negen of drieënzestig sferen zijn. En of gij later - wanneer gij in Zomerland komt - wit of paars of goud gekleed zult gaan. Deze dingen zijn niet belangrijk. Belangrijk is niet de leer, belangrijk is niet het weten, tenzij het weten en de leer noodzakelijk zijn om in jezelf rust te vinden, wijsheid en aanvaarding van de wereld, waarin je leeft.

En dit was dan mijn kleine, praktische bijdrage. Westerser dan gij van mij gewend bent, maar ik hoop toch ook volledig voor U duidelijk. Een volgende maal zullen wij misschien weer een keer - mag ik zeggen - de meer indische of indonesische gedachtensfeer tot uiting laten komen. Thans geef ik het woord over aan de laatste spreker. Ik dank U allemaal wel voor Uw aandacht en ik wens U een aangename zondag.

- - - - -

B E H E E R S I N G .

Meesterschap, regeren, de sterke te zijn, de Heer der Heren in het bestaan, in eigen leven of misschien slechts in één lijn van kennen en van streven. Beheersing van een wereld. Wanneer je haar zelf niet begeert, dan beheérs je jezelf niet, dan gaat het verkeerd. Want in de onbeheerstheid van het eigen wezen gaat alle kracht en beheersing teloor. En ben je armer, nederiger, meer gebonden dan ooit tevoren je bent geweest.

Beheersing wil zeggen in het "ik" te vertrouwen. Te zoeken in het "ik" de goddelijke Kracht. Te aanvaarden al wat je wordt gegeven om het leven te bouwen. Te aanvaarden elke taak, tot ze is volbracht.

Beheersing wil zeggen jezelf te remmen, wanneer je de wereld en het leven verwerpt. De angst, de begeerte in jezelf te temmen, wanneer als een noodkreet de wens door je snerpt om meer te zijn, om meer te wezen, meer te leven, voort te gaan. Beheersing wil zeggen jezelf te blijven in de werkelijkheid van een huidig bestaan.

Beheersing wil zeggen: de wetten erkennen, die de Schepper je in het harte schrijft en te zorgen, dat je eigen wezen trouw aan al die wetten blijft.

Beheersing wil zeggen: God erkennen als macht, als kracht, als Opperheer. En voor jezelf te vragen juist in Hem te wezen, niet minder in het leven maar toch ook niet meer.

Beheersing is erkenning van alle kracht en alle wet, die God heeft gegeven. Het is de werkelijkheid van aards en geestelijk bestaan. Het is de kracht, die ons in staat stelt te aanvaarden krachten, die ons leiden zelfs als we door het dal der schaduwen naar andere wereld gaan.

En daarmee heb ik dan het onderwerp - hoop ik - voldoende voor U behandeld en dank ik U ook voor Uw aandacht. En dan wens ik U nog toe een werkelijk genoeglijke zondag en ook een gezegende zondag, waarin U misschien iets terugvindt van een grotere beheersing, een groter begrip voor de werkelijke eisen van het leven en vooral een groter begrip voor het licht, dat in Uzelve schuilt. Goeden middag.